

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Program „Biblioteka Abierta” i Centrum Kultury Polskiej w Madrycie jako przykład działań biblioteki publicznej na rzecz społeczności wielokulturowej

Author: Maria Kycler

Citation style: Kycler Maria. (2014). Program „Biblioteka Abierta” i Centrum Kultury Polskiej w Madrycie jako przykład działań biblioteki publicznej na rzecz społeczności wielokulturowej. „Nowa Biblioteka” (Nr 1 (2014), s. 137-164).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Nowa Biblioteka
nr 1 (14), 2014

Maria Kycler

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
e-mail: mariakycler@gmail.com

**PROGRAM *BIBLIOTECA ABIERTA* I CENTRUM KULTURY POLSKIEJ
W MADRYCIE JAKO PRZYKŁAD DZIAŁAŃ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI WIELOKULTUROWEJ**

ABSTRAKT:

W artykule zwrócono uwagę na zjawisko wielokulturowości i edukacji w warunkach zróżnicowania kulturowego. Opisano wdrażanie celów edukacji międzykulturowej w bibliotekach publicznych Madrytu (w ramach programu *Biblioteca Abierta*), a także przedstawiono księgozbiór i działalność Centrum Kultury Polskiej.

SŁOWA KLUCZOWE:

Centrum Kultury Polskiej (Madryt). Edukacja międzykulturowa. Międzykulturowa biblioteka publiczna. Program *Biblioteca Abierta*. Wielokulturowość.

Wstęp

Wielokulturowość społeczeństwa postmodernistycznego przejawia się w podejmowaniu działań ukierunkowanych na poznawanie, rozumienie i poszanowanie różnych kultur. Kontakty między kulturami i populacjami mają coraz częściej wymiar ponadnarodowy, wieloetniczny i wielowyznaniowy. Promowany paradygmat współistnienia i dialogu akcentuje równorzędność kultur oraz transkulturowość ludzkich potrzeb, dążeń i aspiracji. Społeczeństwo wielokulturowe przechodzi od reakcji na odmienność do interakcji, czyli celowego poznawania, zrozumienia, współpracy, współdziałania, negocjacji, dialogu – kreuje zatem między-

kulturowość. Wielokulturowość jest faktem, a międzykulturowość – szczególnie ważnym zadaniem edukacyjnym [1, s. 57-59]. W programy pracy bibliotek publicznych, szkolnych i akademickich coraz wyraźniej wpisuje się model działań edukacyjnych, uwzględniający potrzeby różnych grup kulturowych, które tworzą określone środowisko, motywujący ich członków do aktywnego w nim uczestnictwa [22, s. 11-12]. Zadaniem bibliotek – nastawionych na obsługę i zaspokojenie potrzeb otoczenia w którym działają – jest zarówno zapewnienie dostępu do literatury, doskonalenie umiejętności czytania i pisanie, wyposażenie w wiedzę i kompetencje zapewniające efektywne funkcjonowanie w codziennym życiu, jak i pielęgnacja i promocja tożsamości kulturowej poszczególnych grup w odniesieniu do ich dziedzictwa historycznego. Wykorzystywane przez bibliotekarzy cele i metody tzw. pedagogiki pogranicza podkreślają i ukazują twórcze możliwości zróżnicowanego kulturowo świata, a jednocześnie przyczyniają się do tworzenia jednolitych społeczności w oparciu o wspólne elementy kultury.

Zróżnicowanie kulturowe a polityka wielokulturowości

Pluralizm etniczno-kulturowy należy do najstarszych faktów historii ludzkości, a metryka wędrówek społeczeństw lub ich części sięga okresu paleolitu. Różnorodność etniczna jest przesłanką struktury społecznej: migrujące zbiorowości, anektowane terytoria wraz ze wspólnotami kulturowo odrębnymi, wymiana handlowa oraz procesy integracji politycznej to zjawiska tradycyjnie budujące i pogłębiające wielokulturowość. Dzięki globalizacji i pod wpływem rozwoju demograficznego oraz nasilenia migracji proces różnicowania etniczno-kulturowego coraz bardziej się intensyfikuje, prowadząc do wzrostu świadomości różnic kulturowych i ich gospodarczego wykorzystania¹. Wielokulturowość nie stanowi cechy wyróżniającej społeczeństwa postnowoczesnego. Nowością natomiast jest wspieranie w ramach polityki uznania idei państwa, które respektuje różnorodność etniczną, kulturową bądź rasową przynależnej do niego populacji i podejmuje próbę budowania wspólnoty politycznej, rezygnując tym samym z agresywnej asymilacji. Jak podkreśla Patrick Savidan, idea wielokulturowości nie jest bezproblemowa. Postęp w jej realizacji prowokuje niekiedy zdecydowany sprzeciw, szczególnie że współczesne rządy demokratyczne mają głównie charakter narodowy². Jednak „zrodzona w wyniku przewartościowania różnic kulturowych wielokulturowość pozostaje w doskonałej harmonii z potrzebą odnowienia więzów między

¹ Czasem w życiu społeczności zrodzonej z imigracji krzyżuje się wiele odniesień kulturowych; powstają wówczas tzw. przestrzenie transnarodowe.

² Model integracji wielokulturowej wykorzystuje teorię i praktykę dotyczącą współczesnego pojmowania obywatelskości i odpowiada prawdziwej zmianie paradygmatu [20, s. 23-104].

wolnością indywidualną i uczestnictwem w kulturze w warunkach zglobalizowanego społeczeństwa, gdzie toczą się również procesy integracji regionalnej. Stawką tej ewolucji jest zapewnienie każdej jednostce możliwości wyboru takiego sposobu życia, jaki uważa za sensowny, ponieważ to jednostki wpisują się w kontekst kulturowy, z którym są związane” [20, s. 2-3]. Wzrastająca świadomość różnorodności etniczno-kulturowej rodzi potrzebę jej ochrony; coraz częściej przyjmuje postać normy, która równoważy społeczno-ekonomiczny proces homogenizacji kulturowej i tym samym przeciwstawia się dyskryminacji z powodu pochodzenia etnicznego [20, s. 15-17]. Fundamentalne znaczenie dla postrzegania spraw tożsamości i polityki kulturalnej miała zwołana w 1982 r. przez UNESCO konferencja i jednomyślne podpisanie przez 130 państw i organizacji międzynarodowych tzw. *Deklaracji Meksykańskiej* i akceptacja sformułowanych w niej reguł, na jakich powinna się opierać w tym zakresie polityka na całym świecie³. Zasadę uznania różnorodności kulturowej jako dziedzictwa narodowego ustanowiła w roku 2001 *Powszechna Deklaracja UNESCO dotycząca różnorodności kulturowej*⁴, a potwierdziła *Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodnych form kultury* przyjęta podczas 33. Konferencji Generalnej UNESCO obradującej w Paryżu 20 października 2005 r.⁵.

Poznaniu, rozumieniu i akceptacji różnych kultur i tworzących je ludzi, a także integracji i dynamizacji społeczno-kulturowej odrębnych grup, opartej na wzajemnym zbliżeniu ich członków, z zachowaniem własnej odrębności i własnych linii rozwoju, sprzyja progresja edukacji międzykulturowej. Reorientacja polityki oświatowej na międzykulturowość nabiera szczególnego znaczenia w społeczeństwach postnowoczesnych. Ważkość i aktualność problematyki edukacji międzykulturowej potwierdzają dokumenty ONZ i UNESCO oraz Unii Europejskiej, rozwiązania formalnoprawne państw członkowskich UE, a także publikacje i programy rozlicznych europejskich organizacji i instytucji społecznych⁶.

³ Tekst: *Mexico City Declaration on Cultural Policies World Conference on Cultural Policies Mexico City, 26 July – 6 August 1982* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf.

⁴ Tekst: *UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity. Adopted by the 31st Session of the General Conference of UNESCO, Paris, 2 November 2001* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf>.

⁵ Tekst: *Convention sur la protection et la promotion de la diversité des expressions culturelles. Paris, le 20 octobre 2005. Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001429/142919f.pdf>.

⁶ Najważniejsze działania UE i Rady Europy w obszarze wielokulturowości omawiają Wiktor Rabczuk [17; 18, s. 60-63] i Ewa Pająk-Ważna [16, s. 97-101];

Mobilność między krajami stale poszerzającej się Unii Europejskiej wpływa na dynamikę przeobrażeń diaspor oraz tożsamość imigrantów. Polityka UE dąży do zmniejszania marginalizacji imigrantów, poszerza zakres ich możliwości zawodowych i edukacyjnych. Wiąże się też z procesem odseparowywania dwóch zjawisk: poczucia przynależności etnicznej oraz poczucia przynależności do wspólnoty budowanej na wartościach demokracji, swobody ekonomicznej i praw człowieka. Dokumentem strategicznym dla omawianej kwestii – zdaniem Anity Has-Tokarz – jest Deklaracja Rady Europy *Edukacja międzykulturowa w nowym kontekście europejskim*⁷, ogłoszona na 21. Sesji Stałej Konferencji Europejskich Ministrów Rady Europy w Atenach w listopadzie 2003 r., która odbywała się pod hasłem: *Edukacja międzykulturowa: zarządzanie różnorodnością, wzmacnianie demokracji*. Zagadnieniom uczenia się demokracji i edukacji międzykulturowej nadano rangę kluczowych komponentów reformy systemów edukacji, zalecając uwzględnienie we wszystkich działaniach dydaktycznych elementów „uczenia się, aby żyć wspólnie” i aspektów międzykulturowych [10, s. 37].

Biblioteki publiczne a edukacja międzykulturowa

Ideę edukacji międzykulturowej urzeczywistniają różne instytucje. Biblioteki publiczne – realizujące w swoim otoczeniu społecznym funkcje: edukacyjną, informacyjną i ogólnokulturalną – są szczególnie predysponowane do działań na rzecz dialogu międzykulturowego i popierania różnorodności kulturowej środowiska. Najistotniejsze ustalenia dotyczące kształtowania działalności bibliotek w tym zakresie zawierają: *Manifest Bibliotek Publicznych IFLA/UNESCO* (1995)⁸, *Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących społeczności wielokulturowe* (1998)⁹ oraz *Manifest UNESCO/IFLA o bibliotece wielokulturowej* (2009)¹⁰.

europejskie instytucje i organizacje przedstawia Przemysław Paweł Grzybowski [8, s. 110-118] natomiast systemowe działania edukacyjne bibliotek w ujęciu międzykulturowym, wytyczne branżowe o edukacji międzykulturowej, a także projekty biblioteczne charakteryzuje Anita Has-Tokarz [9; 10, s. 35-46].

⁷ Tekst: *Deklaracja europejskich ministrów edukacji na temat edukacji międzykulturowej* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://www.men.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=406:dek.

⁸ Tekst: *The IFLA/UNESCO Public Library Manifesto* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://archive.ifla.org/VII/s8/unesco/eng.htm>.

⁹ Tekst: *Multicultural Communities. Guidelines for library services* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ifla.org/VII/s32/pub/guide-e.htm>.

¹⁰ Tekst: *Manifest UNESCO/IFLA o bibliotece wielokulturowej* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://www.biblioteki.org/pl/wielokulturowa_biblioteka/manifest_unesco_ifla_o_bibliotece_wielokulturowej.

Z treści wymienionych dokumentów wyłania się obraz wielokulturowej biblioteki publicznej udostępniającej użytkownikom (niezależnie od ich wieku, rasy, płci, wyznania, narodowości, języka, statusu społecznego), każdego rodzaju wiedzę i informację. Przedstawiciele mniejszości etnicznych, językowych i kulturowych mają tam prawo dostępu do zasobów bibliotecznych i informacji, w tym do opanowania cyfrowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych w języku przez nich preferowanym. Biblioteki m.in. w ten sposób chronią dziedzictwo językowe i kulturowe upowszechniane we wszystkich językach, wspierają tradycję ustną i niematerialne dziedzictwo kulturowe, ale także promują powszechny dostęp do cyberprzestrzeni. Uświadamiając obecność, a jednocześnie równoprawność różnic etniczno-kulturowych, wpływają na kształtowanie relacji społecznych. Realizacja założeń edukacji międzykulturowej odbywa się na wiele sposobów. Zarządzanie i działanie biblioteki wielokulturowej zostanie szerzej omówione na przykładzie programu *Biblioteca Abierta* realizowanego przez Bibliotekę Publiczną Madrytu od roku 2004.

Mniejszości narodowe Madrytu

Metropolia madrycka jest największym kompleksem miejskim Hiszpanii, a zarazem typową aglomeracją monocentryczną, w której centralną pozycję zajmuje miasto Madryt. Stolica Hiszpanii, wraz z miastami ją otaczającymi, tzw. Region Autonomiczny Madrytu, zajmuje czołowe miejsce na liście hiszpańskich ośrodków metropolitalnych zarówno pod względem liczby mieszkańców, jak i wskaźników rozwoju gospodarczego [21, s. 84]. W 2012 r. w regionie madryckim zamieszkiwały 6 553 792 osoby, w tym 3 249 295 – w samym Madrycie. Metropolia madrycka jest także najważniejszym skupiskiem obcokrajowców w Hiszpanii; rezyduje tu 1 047 174 cudzoziemców, z czego 505 932 mieszka w stolicy¹¹ [11, k. 11]. Jedną z cech charakterystycznych migracji do Hiszpanii jest ogromne zróżnicowanie miejsc pochodzenia¹². Obecnie zamieszkuje tu przeszło 190 narodowości, ale ponad połowę wszystkich cudzoziemców stanowią członkowie siedmiu najliczniejszych zbiorowości imigranckich; są to Rumuni, Marokańczycy, Ekwadorczycy, Brytyjczycy, Kolumbijczycy, Argentyńczycy i Niemcy [21, s. 90-91]. Ponad jedna czwarta wszystkich cudzoziemców mieszkających w Regionie Autonomicznym Madrytu pochodzi z byłych krajów socjalistycznych: Rumunii – 221 160; Bułgarii – 31 090; Polski – 25 682; Ukrainy – 20 925 [11, k. 12].

¹¹ Ważnymi enklawami imigranckimi są również niektóre miejscowości satelitarne, znajdujące się w stosunkowo dużym oddaleniu od Madrytu, lecz dobrze z nim skomunikowane, m.in. Alcalá de Henares, Torrejón de Ardoz, Mostoles, Alcorón, Getafe, Parla. Na terenie samej stolicy Polacy osiedlają się głównie w dzielnicach Latina, Centro, Vallecas, Carabanchel i Aluche.

¹² Rezydenci pochodzą z: Europy – 405 361 (38,71%), Afryki – 128 592 (12,28%), Azji – 79 480 (7,59%) oraz Ameryki Łacińskiej – 415 832 (39,71%) [11, k. 11-12].

Diaspora polska

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej (2004) kraj nasz stał się częścią europejskiej wspólnoty gospodarczej, społecznej oraz edukacyjnej. Otwarcie hiszpańskiego rynku pracy dla obywateli polskich (2006) oraz przystąpienie Polski do układu z Schengen (2007) stworzyło możliwości legalnego pobytu i pracy Polaków w Hiszpanii¹³.

Diaspora Polaków zamieszkających w Hiszpanii jest demograficznie młoda. Według danych meldunkowych z 2005 r. osoby w wieku 20-49 lat stanowią około 74% (w tym 49% kobiet). Większość imigrantów z Polski ma dość wysoki poziom kultury i kwalifikacje zawodowe na poziomie średnim lub wyższym [13, s. 326-327; 19, s. 107; 23, s. 103], stąd Polonia należy do najbardziej akceptowanych grup imigrantów w Hiszpanii. Władze publiczne i administracyjne, media, pracodawcy, a przede wszystkim sami Hiszpanie, postrzegają Polaków jako grupę etniczną niesprawiającą problemów¹⁴. W badaniach ujawnia się mit Polaka – „dobrego pracownika”, podkreślana jest bliskość kulturowa i religijna, podobieństwo kultury domowej, organizowanie przestrzeni, pokrewne upodobania konsumpcyjne i estetyczne. Polacy uchodzą w Hiszpanii za kulturalnych. Pojęcie to obejmuje poziom wykształcenia, wychowanie, zdolności intelektualne i zaradność, zdolności adaptacyjne i wiedzę o świecie, łatwość uczenia się języków oraz dobre manieri. Pozytywną rolę odgrywają także cechy fenotypowe, przybliżające Polaków do narodów nordyckich, wysoko cenionych w Hiszpanii [6, s. 173-175; 13, s. 394-409; 14, s. 140-141; 19, s. 119-121].

Program *Biblioteca Abierta*

Zorientowanie hiszpańskiej polityki oświatowo-kulturalnej na międzykulturowość znalazło odzwierciedlenie m.in. w działalności biblio-

¹³ Obecność Polaków w Hiszpanii sięga co najmniej XVI w. Jednak dopiero w drugiej połowie XIX w. stała się krajem docelowym podróży oraz miejscem czasowego lub stałego osiedlania się polskich emigrantów, głównie artystów, pisarzy i naukowców. W okresie międzywojennym Polacy – głównie pracownicy polskich firm i placówek handlowych, specjaliści, przedstawiciele wolnych zawodów oraz ich rodziny – stanowili małą zbiorowość rozproszoną terytorialnie (182. obywateli polskich według spisu powszechnego z 1931 r.). Spis powszechny z 1950 r. ujawnił obecność 258. osób pochodzenia polskiego [23, s. 102-103]. Dopiero u schyłku lat osiemdziesiątych, a zwłaszcza w latach dziewięćdziesiątych (po zniesieniu w 1994 r. obowiązku wizowego) napływ Polaków znacznie się wzmógł. Krajowy Instytut Statystyki odnotował w 1999 r. 7071 osób zameldowanych, a w 2008 r. ich liczba wzrosła do 75 758 osób [13, s. 319].

¹⁴ W odniesieniu do Polaków określenie imigrant jest wypierane przez słowo „cudzoziemiec”, jako termin bardziej neutralny, kosmopolityczny i mniej zdevaluowany [19, s. 122].

tek publicznych Madrytu (dalej BP). Kwestia polityki edukacyjnej wobec mniejszości etnicznych i regionalnych jest tam oparta zarówno na zasadach pomocniczości wypracowanych przez instancje UE jak i wytycznych IFLA/UNESCO. Warto przy okazji podkreślić, iż w Hiszpanii języki mniejszościowe i ich pozycja w edukacji zawdzięczają swój rozwój przemianom ustrojowym¹⁵. Rewaloryzacja języków regionalnych i ich ranga w dziedzinie szkolnictwa i kultury Hiszpanii świadczą o polityce kulturowego otwarcia na tożsamość i różnice oraz o odchodzeniu od tradycyjnego paradygmatu kultury [18, s. 66-69].

Program *Biblioteca Abierta* (*Biblioteka Otwarta* – dalej *BA*) – wypracowany i koordynowany przez Carlosa García-Romera Pérez, zwierzchnika Dyrekcji Bibliotek Publicznych Madrytu – od 2004 r. wdraża cele edukacji międzykulturowej w środowisku imigrantów z różnych części świata; jest odpowiedzią na zmianę społeczną i coraz intensywniejsze przekształcanie się metropolii madryckiej w organizm wielokulturowy. Jako składowa *Projektu integracji imigrantów na rynku pracy poprzez biblioteki publiczne Regionu Autonomicznego Madrytu* (*Proyecto de Inserción Laboral de Inmigrantes en Bibliotecas Públicas de la Comunidad de Madrid*) dąży do zmniejszenia marginalizacji imigrantów i ich rodzin, poszerza zakres ich możliwości zawodowych i edukacyjnych, akcentując pięć wartości: legalność i integrację (rozumianą jako równość wszystkich obywateli wobec prawa), współzycie bez dyskryminacji, równość szans dla wszystkich w społeczeństwie przyjmującym, spójność społeczną (rozumianą jako harmonijne współlistnienie) oraz współdziałanie. Realizację programu *BA* wspomaga Ministerstwo Imigracji, Ministerstwo Rodziny i Spraw Socjalnych oraz Ministerstwo Kultury i Turystyki; wsparciem finansowym służy także dotacja Europejskiego Funduszu Społecznego. Do współpracy obok hiszpańskiego sektora publicznego włączyły się również ambasady, konsulaty i instytuty kultury zainteresowanych państw, a także lokalne organizacje pozarządowe i stowarzyszenia społeczne, kancelarie prawnicze. Oficjalnego otwarcia programu 16 listopada 2005 r. dokonała Esperanza Aguirre, prezydent Regionu Autonomicznego Madrytu, jako że w projekcie partycypują zarówno wybra-

¹⁵ Ustanowiony w 1931 r. rząd republikański częściowo uwzględnił pluralizm językowy i odrębność polityczną przyznając autonomię Katalonii (1933) i Krajowi Basków (1936). Rządy generała Franco narzuciły Hiszpanii uniformizm polityczny i jeden język: kastylijski. Uchwalona w 1978 r. Konstytucja Hiszpańska uznała pluralizm kulturowy i lingwistyczny, decentralizację kraju, tworzenie wspólnot autonomicznych. Potwierdzając rolę języka hiszpańskiego jako języka oficjalnego państwa przyznała językom regionalnym możliwość uzyskania statusu oficjalnego w granicach określonych wspólnot i prawo do rozwoju nauczania w tych językach, co potwierdzały stosowne dekrety z lat 1978-1979 o obowiązkowym nauczaniu języków regionalnych.

ne placówki biblioteczne stolicy¹⁶, jak i bibliotek publicznych dziesięciu miejscowości satelitarnych [11, k. 7 i k. 10-11].

Współczesna biblioteka jest placówką, z której korzystają użytkownicy o różnych tożsamościach należący do różnorodnych kultur, religii, społeczności i ras. W założeniach projektu *BA* przyjęto, że biblioteka publiczna kreuje przestrzeń między wiedzą – bibliotekarzem – mniejszością – większością; nie jest miejscem neutralnym lecz aktywnie kształtującym kompetencje do komunikacji międzykulturowej. Efektem podejmowanych tu działań edukacyjnych jest przygotowanie użytkowników do życia w rzeczywistości charakteryzującej się coraz częstszymi, świadomymi kontaktami z odmiennością. Biblioteka publiczna rozpowszechnia i przekazuje takie wartości społeczne, jak solidarność, współpraca, szacunek oraz rozwija inicjatywy o głębokim znaczeniu społecznym, niesie pomoc imigrantom wchodzącym w nowe społeczeństwo drogą integracji, poszerza tożsamość jednostkową i społeczną przez kontakt z innymi kulturami, propaguje postawę tolerancji i dialogu. Służą temu kampanie informacyjne nakierowane na ludność rdzenną, m.in. przewartościowujące stereotypy i uprzedzenia wobec cudzoziemskich grup mniejszościowych, propagujące wiedzę o kulturze mniejszości i otaczającym środowisku społeczno-kulturowym, promujące ochronę i rozwój kultury mniejszości oraz upowszechniające postawy i zachowania zapobiegające dyskryminacji. Z kolei w pracy z mniejszościami imigrantów nacisk kładziony jest na zmianę stereotypów kultury większości, poznawanie innych grup etniczno-kulturowych oraz propagowanie wiedzy na ich temat, prezentowanie kultury mniejszości kulturze większości, a także unikanie marginalizacji i dyskryminacji społeczno-kulturalnej [4; 5].

Aktywnym pośrednikiem ułatwiającym komunikację międzykulturową w ramach usług biblioteczno-informacyjnych, publicznych oraz oferty ogólnokulturalnej jest odpowiednio wykształcony personel reprezentatywny dla cech kulturowych i językowych społeczności Madrytu. Dla sprawnej realizacji programu *BA* zostały utworzone stanowiska tzw. doradców kulturowych (2004-2008), w miarę rozwoju projektu przekształcone w doradców integracji kulturowej (2008-2012); koordynatorem ich prac jest Rares Cristea. Doradcy (najczęściej osoby wywodzące się z różnych środowisk narodowościowych, znające normy i obyczaje kulturowe i religijne) uczą w jaki sposób wykraczać poza własny system kulturowy aby móc zaistnieć poza nim, a także jak wychodząc od swoich zasobów kulturowych odnaleźć drogę do konstruktywnego porozumienia; budują interakcje pomiędzy imigrantami a pracownikami usług społecznych, organizują współpracę pomiędzy CEPI (Centros de Participación e Integración – Centrum Współpracy i Integracji) a biblioteką.

¹⁶ BP Latina, BP Central, BP Fuencarral, BP Usera, BP Villaverde, BP Vallecas oraz Dyrekcja Bibliotek Publicznych, która koordynuje całością prac.

Ponieważ program jest nakierowany na imigrantów, dla których język hiszpański nie jest językiem macierzystym¹⁷ konsultanci oprócz umiejętności organizacyjnych i doświadczenia w pracy socjalnej muszą także wykazać się kwalifikacjami językowymi. W latach 2004-2012 na rzecz wspólnot obcokrajowców pracowało od 20. do 40. doradców porozumiewających się w języku arabskim, bułgarskim, chińskim, polskim, rosyjskim¹⁸ i rumuńskim. Zostali oni przydzieleni do stołecznych placówek bibliotecznych, przy których powołano narodowościowe Centra Kultury (Centros de Interés de Cultural – dalej CK) oraz współpracujących bibliotek municypalnych. Do zadań doradców należy przede wszystkim bliski kontakt ze środowiskiem imigrantów w poszczególnych rejonach. Istotna jest znajomość sytuacji prawnej i społeczno-politycznej mniejszości oraz ich aktywności kulturalno-oświatowej, bo dopiero wtedy możliwe jest zapewnienie imigrantom adekwatnej informacji na temat praw w różnych dziedzinach życia społecznego, specjalnych usług socjalnych (w tym komunikowania się z urzędami i służbą zdrowia) i edukacyjnych, tłumaczenie dokumentów na języki narodowe, przygotowanie i prowadzenie programów aktywizujących kulturowo oraz popularyzowanie zbiorów i usług bibliotecznych w środowisku lokalnym. Ważnym elementem pracy doradców jest kształtowanie zbiorów obcojęzycznych (w ramach przyznanego dla każdego z języków parytetu), współtworzenie kolekcji bilin-gwalnych, a także poznawanie preferencji użytkowników w tym zakresie i alfabetyzacja informacyjna. Organizowane przez nich przedsięwzięcia są adresowane do użytkowników wszystkich narodowości oraz do pracowników i opiekunów socjalnych. Dzięki temu biblioteka nabiera coraz więcej cech wielokulturowych, staje się promotorem edukacji międzykulturowej i modelem integracji społecznej.

„Miejscem pracy” z użytkownikiem wielokulturowym w programie *BA* w Madrycie stały się narodowościowe centra kultury. O ich powołaniu i lokalizacji w wybranych dzielnicowych bibliotekach publicznych zdecydowała demografia stolicy. Wyboru dokonano w oparciu o stosunkowo wysoki odsetek zamieszkujących tam cudzoziemców. Centra w pełni odpowiadają koncepcji „trzeciego miejsca”; są nie tylko domem dla zbiorów, ale przede wszystkim miejscem kontaktów społecznych – ośrodkiem kultury, który oferuje ciekawe formy nieodpłatnego uczestniczenia w imprezach kulturalnych i spędzania czasu wolnego. Zapisy nowych użytkowników-imigrantów w poszczególnych filiach ilustruje tabela 1.

¹⁷ Ze względu na wspólną językową i kulturową program nie obejmuje w tym względzie przybyszów z Ameryki Łacińskiej.

¹⁸ Oferta biblioteczna w tym języku jest skierowana do Rosjan, Ukraińców, Białorusinów oraz innych, mniej licznych w Madrycie, narodowości Wspólnoty Niepodległych Państw.

Tabela 1. Liczba użytkowników-cudzoziemców w Centrach Kultury BP Madrytu.

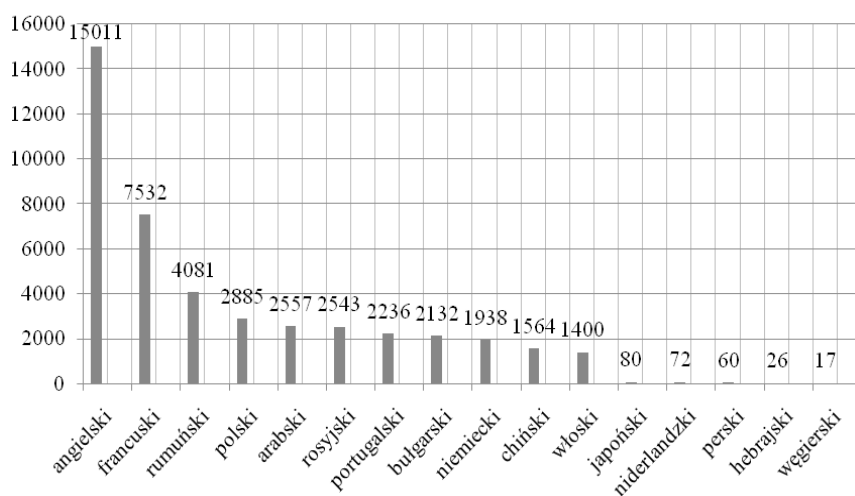
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Razem:
Filia Biblioteki Publicznej i Centrum Kultury										
BP Central CK Bułgarskiej	108	183	184	219	381	232	83	97	162	1209
BP Fuencarral CK Rosyjskiej	60	170	246	276	300	155	132	56	43	1438
BP Latina CK Rumuńskiej	97	243	288	244	243	125	162	79	132	1613
BP Usera CK Chińskiej	390	899	1242	1560	2148	1198	887	358	420	9102
BP Vallecas CK Polskiej	164	441	615	739	841	417	289	118	124	3748
BP Villaverde CK Arabskiej	209	504	704	801	1080	640	534	215	231	4918
Razem:	1028	2440	3279	3839	4993	2767	2087	923	1112	22 028

Źródło: Dane statystyczne BP w Madrycie [11, k. 49].

Z myślą o obcojęzycznych użytkownikach CK przetłumaczono regulaminy korzystania ze zbiorów¹⁹. Ponadto, jako integralna część usług, prowadzone są szkolenia nowych czytelników, które mają na celu sprawne wyszukiwanie informacji i dostęp do źródeł bibliotecznych w odpowiednich językach²⁰.

Istotnym elementem programu *BA* jest rozwój wielojęzycznego i wielokulturowego piśmiennictwa i multimediów. Biblioteka publiczna gromadzi współczesne książki, podręczniki i inne materiały do nauki języków (przede wszystkim angielskiego i francuskiego), ale także tworzy kolekcje piśmiennictwa w językach mniejszości (w tym m.in. książki oraz muzykę, filmy i inne dokumenty nieksiążkowe na nośnikach cyfrowych: DVD, CD, CD-ROM, DVD-ROM) i popularyzujące usługi wielokulturowe. W roku 2012 zbiory BP liczyły nieco ponad 1 600 000 jednostek, w tym 44 134 egzemplarze stanowiły materiały w szesnastu językach obcych²¹. Wykres 1 ilustruje jak liczbowo kształtuje się wielojęzyczny księgozbiór BP.

Wykres 1. Dokumenty obcojęzyczne w zbiorach BP.

Źródło: Dane statystyczne BP w Madrycie [11, k. 48].

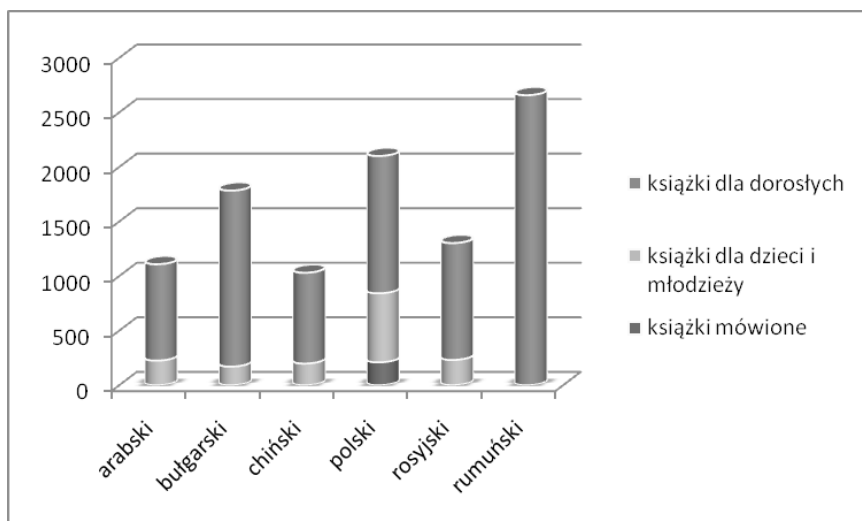
¹⁹ W myśl postanowień BP prawo do korzystania z wypożyczalni mają osoby posiadające kartę czytelnika, której można używać we wszystkich placówkach należących do sieci bibliotek publicznych Madrytu.

²⁰ W edycji 2011/2012 specjalne warsztaty alfabetyzacji informacyjnej zorganizowało CK Chińskiej. W dwudziestu sesjach wzięło udział siedemdziesięciu użytkowników.

²¹ BP gromadzi również materiały w języku baskijskim, galicyjskim i katalońskim, które w zestawieniu statystycznym nie zostały uwzględnione.

Istotnym kryterium pracy CK jest służba środowisku mniejszości etnicznych poprzez zaspokajanie potrzeb czytelniczych, informacyjnych i kulturalnych tych grup społecznych. Gromadzona tam literatura piękna i beletrystyka, ale także literatura naukowa i popularnonaukowa w językach mniejszości jest dobierana pod kątem oczekiwań czytelników dorosłych oraz dzieci i młodzieży. Wykres 2 informuje ile jednostek książek (drukowanych i mówionych) było dostępnych w wypożyczalniach CK w roku 2012.

Wykres 2. Zbiory książkowe CK BP w Madrycie.

Źródło: Dane statystyczne BP w Madrycie [11, k. 42-47].

W ramach programu *BA* są realizowane różnorodne inicjatywy przybliżające imigrantów do społeczności przyjmującej²². Wśród kompleksowych działań Centrów Kultury znajdują się m.in. punkty informacji nakierowane na pomoc każdemu imigrantowi oraz informujące o aktualnej ofercie usług kierowanych do obcokrajowców. BP we współpracy ze służbami socjalnymi, organizacjami społecznymi i kancelariami prawnymi zorganizowała 153 spotkania, tzw. Dni Obsługi Imigranta, podczas których 552 osoby były szkolone w kierunku aktywizacji społeczno-zawodowej poprzez oddziaływania motywujące do rozwijania umiejętności osobistych i społecznych, m.in. pomoc w poszukiwaniu ofert pracy, składanie dokumentów aplikacyjnych, pisanie CV; udzielano także porad prawnych, w tym na temat przepisów meldunkowych czy formalności

²² Wszystkie przytaczane w tej części artykułu dane liczbowe dotyczą wydarzeń edycji programu 2011/2012 (realizowanego od listopada 2011 do czerwca 2012).

związanych z ubieganiem się o kartę stałego pobytu. Centrum Kultury Polskiej przygotowało 22 półtoragodzinne sesje, w których wzięło udział 66 osób.

W znalezieniu dobrej pracy, załatwieniu spraw w urzędach, poznawaniu lokalnych zwyczajów i cenionych w społeczeństwie wartości nieodzowny jest język. Z myślą o osobach, które nie znają języka hiszpańskiego lub posługują się nim w stopniu niewystarczającym do sprawnej komunikacji BP uruchamia kursy języka i kultury hiszpańskiej. W omawianym okresie we wszystkich sześciu CK odbyło się 350 zajęć lekcyjnych (każde po 90 minut), podczas których umiejętności językowe doskonalili 878 osób. Nieodpłatną naukę na poziomie podstawowym podjęły 23 osoby, natomiast w kursach dla średniozaawansowanych (oferujących sprawne funkcjonowanie w różnych sytuacjach komunikacyjnych, aktywną znajomość większości konstrukcji gramatycznych oraz spory zasób słownictwa), uczestniczyło 855 osób, w tym 303 dzieci. Centrum Kultury Polskiej zorganizowało 50 zajęć na poziomie średniozaawansowanym dla 114 uczestników.

Podobną rolę w lepszym opanowaniu języka hiszpańskiego przez obcokrajowców pełnią warsztaty tzw. łatwej książki. Podczas 77. spotkań samodzielnie czytano lub słuchano odpowiednio dobranych lekkich, łatwych i przyjemnych książek bądź ich fragmentów oraz alternatywnych materiałów czytelnich napisanych przystępnym językiem. Z tej formy nauki mówionego języka hiszpańskiego skorzystało 246 osób. Centrum Kultury Polskiej przygotowało 12 spotkań dla 25. osób.

Rozwojowi tożsamości kulturowej poprzez komunikację z innymi i wzajemnemu wzbogacaniu kulturowemu sprzyjają imprezy prezentujące kulturę duchową madryckich środowisk imigranckich i krajów ich pochodzenia. CK do realizacji projektów osadzonych w płaszczyźnie kultury i sztuki włączają migrantów oraz kooperują z reprezentującymi ich organizacjami i stowarzyszeniami kulturalno-oświatowymi i społecznymi.

Literatura piękna i wszelkiego rodzaju piśmiennictwo są promowane poprzez dość licznie urządzone wystawy książek. Ekspozycje tematyczne przedstawiają dorobek literacki wybranych twórców, zapoznają z kulturą literacką i intelektualną narodów (np. literaturą arabskiego odrodzenia kulturowego Al-Nahda), czy wreszcie popularyzują ich osiągnięcia cywilizacyjne, np. wystawa *Odkryj świat arabski*. Zainteresowanie literaturą piękną podtrzymują także odczyty i warsztaty literackie, spotkania z twórcami oraz promocje książek. Do tego nurtu działań CK można też zaliczyć warsztaty poetyckie oraz budowania narracji; prowadzone przez specjalistów ćwiczenia doskonalą kompetencje literackie w zakresie pisania utworów poetyckich i posługiwania się żywym słowem.

Wzajemne poznanie, współdziałanie i emocjonalne zbliżenie wspierają również projekty z dziedziny sztuk plastycznych, teatru, muzyki

i filmu. Dużą popularnością cieszą się wystawy malarstwa (np. cykl obrazów *Spojrzenie na Maroko* Mohameda Madaniego) i fotografii (np. *Sztuka jako doświadczenie religijne* czy *Magia Wspólnoty Madrytu*), a także ekspozycje rysunków i innych prac plastycznych wykonanych podczas zajęć i warsztatów dziecięcych. Zainteresowanie wzbudzają pokazy filmów dokumentalnych i fabularnych adresowane do dzieci i widzów dorosłych oraz spotkania i panele zachwalające atrakcje turystyczne i kulturę materialną państw pochodzenia. Pielęgnowaniu tradycji rodzimej kultury (kultywowaniu wartości, obyczajów i obrzędów) sprzyjają realizowane w ramach *BA* zajęcia społeczno-kulturalne. Zaliczyć tu wypada imprezy związane z wartościami rodzinno-familijnymi, lokalnymi i wyznaniowymi (głównie obchody świąt religijnych i narodowych), ale także z kultywowanymi obrzędami ludowymi, jak np. bułgarska martenica czy survački. Rangi i znaczenia nabierają także wielokulturowe obchody międzynarodowych świąt, np. Dnia Kobiet, Dnia Matki czy Dnia Europy. Równoprawnemu funkcjonowaniu kultur służy organizacja konferencji i spotkań przy okrągłym stole, podczas których dyskutowane są problemy i relacje między odmiennymi grupami przy jednoczesnym zachowaniu tożsamości każdej z nich. Rodzaje organizowanych imprez wraz z liczbą uczestników prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Jednorazowe imprezy organizowane w Centrach Kultury BP Madrytu (edycja 2011/2012).

	CK Arabskiej	CK Bułgarskiej	CK Chińskiej	CK Polskiej	CK Rosyjskiej	CK Rumuńskiej	Razem:	Liczba uczestników:
Wystawy książek	5	4	1	13		6	29	
Wystawy malarstwa	1			1			2	
Wystawy fotograficzne	2				3	2	7	
Wystawy inne	1	1	1	2		3	8	67
Projekcje filmów	2		1	2	2	1	8	161
Spotkania/pogadanki	3	1				7	11	267
Warsztaty dla dzieci	2	1		3	2	3	11	186
Warsztaty muzyczne				1			1	40
Warsztaty sztuki opowiadania			4				4	54

	CK Arabskiej	CK Bułgarskiej	CK Chińskiej	CK Polskiej	CK Rosyjskiej	CK Rumuńskiej	Razem:	Liczba uczestników:
Warsztaty dla dorosłych	1	1	1	1	4	1	9	69
Warsztaty poetyckie				1			1	60
Promocje książek		1					1	18
Święta zimowe		1	1	1	1	2	6	65
Święta wiosenne				1			1	2
Tygodnie kultury	1					1	2	49
Dzień Kobiet				1			1	2
Dzień Dziecka			1				1	1
Dzień Europy		1				1	2	56
Międzynarodowy Dzień Migrantów			1				1	6
Dzień Matki			1			1	2	22
Teatr			1				1	80
Taniec	1						1	80
Razem:	19	11	13	27	12	28	110	1285

Źródło: Dane statystyczne BP w Madrycie [11, k. 54].

Centra Kultury jawią się jako miejsca przyjazne i otwarte na różnorodne potrzeby i zainteresowania odmiennych grup społeczności lokalnych, oferują wszelkiego rodzaju usługi biblioteczne i informacyjne oraz prowadzą poradnictwo i animację kulturalną dla środowisk wielonarodowych. W kontekście tych działań biblioteka publiczna kreuje się jako przestrzeń integracji i przynależności do wspólnoty, podmiot stymulujący rozwój ekonomiczny, społeczny i kulturalny imigrantów oraz centrum sieci indywidualnych i grupowych kontaktów obcokrajowców.

Centrum Kultury Polskiej przy BP Vallecas

Zróżnicowaną i szeroko dostępną ofertę proponuje mieszkańcom Madrytu filia BP w dzielnicy Vallecas. Placówka do dyspozycji czytelników oddała 122 023 jednostki zbiorów, w tym m.in.: 101 820 książek

i broszur, 11 377 CD, 8 567 DVD, 207 dokumentów kartograficznych²³. Znaczna część księgozbioru znajduje się w otwartych strefach i ma charakter ogólnodostępny. Książki w wolnym dostępie są podzielone na naukowe i popularnonaukowe (do organizacji zbiorów na półkach wykorzystano uproszczoną wersję Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiątnej; w szeregowaniu dokumentów oprócz symbolu UKD uwzględniane są trzy pierwsze litery nazwiska autora, a dalej – trzy pierwsze litery tytułu) oraz beletrystyczne (jako kryterium podziału zbiorów przyjęto rodzaje i wybrane gatunki literackie, w obrębie których książki szeregowane są alfabetycznie według trzech pierwszych liter nazwiska autora, a następnie – trzech pierwszych liter tytułu); kolekcja polska ma dodatkowe oznaczenie C-POL. Oddział dla dorosłych oraz oddział dla dzieci i młodzieży stanowią zarazem wypożyczalnię, czytelnia ogólna udostępnia księgozbiór podręczny i materiały biblioteczne nie wydawane na zewnątrz, zaś w czytelni prasy można skorzystać z pięćdziesięciu tytułów gazet i czasopism (w tym archiwalnych numerów czasopisma „Polish Culture”). Czytelnicy mają do dyspozycji sześć stanowisk do przeszukiwania katalogu elektronicznego OPAC oraz pracownię komputerową, gdzie znajduje się dwadzieścia pięć terminali z dostępem do Internetu; odtwarzanie multimediiów z płyt CD/DVD i CD-ROM/DVD-ROM zapewnia jedno stanowisko komputerowe. Działalność dydaktyczną oraz organizację imprez kulturalnych umożliwia sala wielofunkcyjna na trzydzieści miejsc oraz sala audytoryjna na osiemdziesiąt pięć miejsc. Zachętę do korzystania z usług BP stanowią godziny otwarcia biblioteki – czytelnie oraz wypożyczalnia dla dorosłych są czynne od poniedziałku do piątku w godzinach 9⁰⁰-21⁰⁰ oraz w soboty w godzinach 9⁰⁰-14⁰⁰, natomiast wypożyczalnia dziecięca zaprasza odpowiednio w godzinach 15⁰⁰-21⁰⁰ oraz 9⁰⁰-14⁰⁰. W okresie sesji egzaminacyjnych BP Vallecás²⁴ wydłuża czas pracy; agendy oferują wówczas usługi codziennie, także w soboty, niedziele i święta w godzinach 9⁰⁰-1⁰⁰. Służby informacyjne udzielają użytkownikom informacji bibliotecznych i bibliograficznych oraz przeprowadzają kwerendy faktograficzne; biblioteka prowadzi także punkt informacji i obsługi mieszkańców.

Od roku 2006 w scharakteryzowanych zasobach funkcjonuje Centrum Kultury Polskiej (CKP). Jego cele i zadania są ściśle skorelowane z założeniami programu *BA*. Za sprawną realizację założeń biblioteki wielokulturowej i wielojęzycznej w kontekście polonijnym odpowiada Dorota Głapa, doradca integracji kulturowej. Do współpracy w gromadzeniu zbiorów i organizacji imprez włączył się Instytut Kultury w Madrycie (Instituto Polaco de Cultura), placówka podległa Ministerstwu Spraw Zagranicznych, której naczelnym zadaniem jest upowszechnianie

²³ Stan z 1 maja 2013 r.

²⁴ Wydłużone godziny pracy obowiązują wówczas w dwunastu filiach BP w Madrycie.

polskiej kultury, wiedzy o historii oraz dziedzictwie narodowym, a także promocja współpracy w dziedzinie kultury, edukacji, nauki oraz życia społecznego. Drugą instytucją wspierającą CK poprzez działalność informacyjno-edukacyjną oraz obecność w życiu kulturalnym jest Szkoła Polska „Forum” w Madrycie²⁵, która także promuje Polskę, jej kulturę i tradycję oraz kształtuje tożsamość narodową w powiązaniu z tożsamością regionalną i europejską.

Wydawnictwa polskojęzyczne wpływały do zbiorów głównie drogą zakupu nowości wydawniczych. Dostawcą książek i innych wydawnictw jest księgarnia Pasajes, specjalizująca się w sprzedaży literatury obcojęzycznej. Część księgozbioru – przede wszystkim encyklopedie, słowniki, mapy oraz klasyka literatury polskiej – została ofiarowana przez Instytut Kultury. Ze względu na kłopoty ekonomiczne Hiszpanii w 2012 r. podjęto decyzję o czasowej rezygnacji z zakupu nowości; dalszy rozwój kolekcji dokonuje się wyłącznie w oparciu o dary. Przyjęty limit dla zbiorów polskojęzycznych to 3 000 tytułów wydawnictw zwartych²⁶.

Księgozbiór polskojęzyczny – opracowany formalnie i rzeczowo – jest dostępny poprzez katalog elektroniczny ze strony domowej BP: http://www.madrid.org/biblio_publicas/cgi-bin/abnetopac/O9067/ID5e9c101a?ACC=101.

W dniach 7-9 maja 2013 r. została przeprowadzona analiza jego zawartości i liczby wypożyczeń pod kątem opublikowanych w języku polskim wydawnictw zwartych. W wyniku przeszukiwania bazy wyodrębniono 1 877 rekordów bibliograficznych książek, z czego 2 101 woluminów jest dostępnych w BP Vallecas natomiast 445 woluminów włączono do zbiorów innych filii: BP Acuna – 3 woluminy; BP Carabanchel – 37 woluminów; CP Central – 46 woluminów; CP Centro – 71 woluminów; BP Fuencarral – 20 woluminów; BP Latina – 10 woluminów; BP Manuel Alvar – 40 woluminów; BP Retiro – 70 woluminów; BP Usera – 14 woluminów; BP Villa de Vallecas – 133 woluminy; bibliobus 12 – 1 wolumin. Czytelnicy filii mają do dyspozycji zazwyczaj księgozbiór jednoegzemplarzowy, wyjątek stanowią zbiory CKP. Odnotowano 1 597 tytułów zakupionych w jednym egzemplarzu; liczba pozostałych tytułów waha się od 2 do 9 woluminów kierowanych do wymienionych filii²⁷.

²⁵ Organem założycielskim szkoły jest działające od 1994 r. Hiszpańsko-Polskie Stowarzyszenie Kulturalne „Forum”; celem jego działalności jest upowszechnianie polskiej kultury, języka, tradycji narodowych i wartości historycznych na terenie Hiszpanii, a także działania na rzecz edukacji młodych pokoleń, popularyzacji wiedzy o Polsce w społeczeństwie hiszpańskim i integracji Polaków w Hiszpanii.

²⁶ Do dyspozycji czytelników CKP w czerwcu 2012 r. były 2 402 jednostki polskojęzycznych materiałów bibliotecznych na różnych nośnikach [11, k. 38].

²⁷ Wyjątek stanowi dwujęzyczne wydanie *Janko Muzykant* = *Janico el Músico*; *Latarnik* = *El farero*; *Sachem* Henryka Sienkiewicza (1999) dostępne w 21. egzemplarzach.

Stworzono tu bogatą kolekcję polskiej literatury współczesnej. Nawet pospieszny przegląd zgromadzonych w pierwszej dekadzie XXI w. publikacji pozwala na stwierdzenie, że troskliwie zadbane o reprezentację dorobku twórców różnych generacji i różnych nurtów literatury współczesnej, pisarzy obecnych w kulturze polskiej i trwale już w nią wpisanych²⁸. Nazwiska znaczące – od Jerzego Andrzejewskiego po Adama Zagajewskiego, m.in.: Jerzy Andrzejewski, Stanisław Barańczak, Joanna Bator, Marek Bieńczyk, Jacek Bocheński, Marian Brandys, Joanna Chmielewska, Stefan Chwin, Jacek Dehnel, Janusz Głowacki, Manuela Gretkowska, Henryk Grynberg, Julia Hartwig, Józef Hen, Zbigniew Herbert, Gustaw Herling-Grudziński, Paweł Huelle, Ryszard Kapuściński, Ignacy Karpowicz, Leszek Kołakowski, Tadeusz Konwicki, Urszula Koziół, Hanna Krall, Dorota Masłowska, Czesław Miłosz, Sławomir Mrozek, Wiesław Myśliwski, Marek Nowakowski, Maria Nurowska, Włodzimierz Odojewski, Jerzy Pilch, Ryszard Przybylski, Tadeusz Różewicz, Eustachy Rylski, Jarosław Marek Rymkiewicz, Andrzej Sapkowski, Piotr Siemion, Jerzy Sosnowski, Andrzej Stasiuk, Mariusz Szczygieł, Andrzej Szczypiorski, Wisława Szymborska, Janusz Tazbir, Józef Tischner, Wojciech Tochman, Olga Tokarczuk, Magdalena Tulli, Agata Tuszyńska, Jan Twardowski, Mariusz Wilk, Michał Witkowski, Piotr Wojciechowski, Adam Zagajewski.

Kolekcję współczesną uzupełniają znaczące utwory wcześniejszych epok literackich – od czasów średniowiecza. Kanon literatury polskiej – wymieniając w porządku chronologicznym – reprezentują: dzieła Jana Długosza; czołowi twórcy renesansu, baroku i oświecenia – Jan Kochanowski, Mikołaj Rej, Piotr Skarga, Ignacy Krasicki; genialni polscy poeci XIX w. – Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Zygmunt Krasiński, Cyprian Kamil Norwid; pisarze przełomu wieków XIX i XX – Józef Ignacy Kraszewski, Eliza Orzeszkowa, Bolesław Prus, Władysław Reymont, Henryk Sienkiewicz, Stanisław Wyspiański oraz pisarstwo Brunona Schulza, Stanisława Ignacego Witkiewicza, Witolda Gombrowicza.

Lepszemu poznaniu literatury hiszpańskiej i hispanoamerykańskiej służą dość liczne przekłady na język polski twórczości autorów współczesnych. Uwagę przyciągają utwory pióra takich autorów jak Roberto Bolaño, Jorge Luis Borges, Lucía Etxebarria, Gabriel García Márquez, Julio Llamazares, Federico García Lorca, Marina Mayoral, Antonio Muñoz Molina, Julia Navarro, José Ortega y Gasset, Edmundo

²⁸ Ze względu na różnorodność tematyczną i formalną utworów wymienionych dalej twórców, zostaną jedynie przytoczone w kolejności alfabetycznej ich nazwiska, bez podziału na uprawiane przez nich rodzaje i gatunki literackie; objętość artykułu nie pozwala także na cytowanie polskojęzycznych tytułów w zbiorach BP.

Paz Soldán, Arturo Pérez-Reverte, Carmen Posadas, Carlos Ruiz Zafón, José Carlos Somoza, Fernando Vallejo, Mario Vargas Llosa, Enrique Vila-Matas, zaś z klasyków obecni są Pedro Calderón de la Barca i Miguel de Cervantes Saavedra. Ich lektura daje wyobrażenie o życiu, przekonaniach, obyczajach i historii cywilizacji obszaru kultury hiszpańskiej; świadectwa literackie przewyżniają stereotypy i pełnią rolę „zwierciadła” świadomości masowej.

Czytelnicy odwiedzający CKP na półkach biblioteki odnajdą również przekłady światowej prozy fabularnej, głównie z kręgu kultury anglosaskiej i europejskiej. Wśród autorów, których prace przetłumaczono na język polski znaleźli się: Aharon Appelfeld, Paul Auster, Jane Austen, Thomas Berger, Michael André Bernstein, Dennis Bock, Charlotte Brontë, Dan Brown, Harlan Coben, Paulo Coelho, Joseph Conrad, Fannie Flagg, Ken Follett, Frederick Forsyth, Jonathan Franzen, Eugenia Ginzburg, Martha Grimes, David Guterson, Elfriede Jelinek, Wiktor Jerofiejew, Imre Kertész, Andriej Kurkow, Stieg Larsson, Henning Mankell, Sándor Márai, William Somerset Maugham, Stephenie Meyer, Toni Morrison, Kate Moses, Haruki Murakami, Garth Nix, Amélie Nothomb, George Orwell, Orhan Pamuk, Jodi Picoult, Stig Dalager, Terry Pratchett, José Saramago, Irwin Shaw, Daniel Silva, Isaac Bashevis Singer, Alan Spence, Robert Stone, Sue Townsend, John Updike, Wiliam Wharton, Virginia Woolf.

Polskojęzyczny księgozbiór niebeletrystyczny (wydawnictwa informacyjne, materiały dydaktyczne do nauczania i nauki języka hiszpańskiego, a także prace naukowe i popularnonaukowe), jest rozmieszczony tematycznie w działach według UKD. Liczba książek w poszczególnych działach kształtuje się następująco: *Dział 0 – Zagadnienia ogólne* – 7 tytułów; *Dział 1 – Filozofia. Psychologia. Logika* – 24 tytuły; *Dział 2 – Religia. Teologia. Religioznawstwo* – 14 tytułów; *Dział 3 – Nauki społeczne. Prawo. Administracja* – 48 tytułów; *Dział 5 – Matematyka. Nauki przyrodnicze* – 3 tytuły; *Dział 6 – Nauki stosowane. Medycyna. Nauki techniczne. Rolnictwo* – 14 tytułów; *Dział 7 – Sztuka. Rozrywki. Sport* – 28 tytułów; *Dział 8 – Językoznawstwo. Nauka o literaturze* – 102 tytuły; *Dział 9 – Archeologia. Prehistoria. Geografia. Biografie. Historia* – 146 tytułów.

Nie sposób scharakteryzować zawartości wszystkich działów tematycznych, dlatego dla przykładu zostaną przywołane wybrane wydawnictwa informacji bezpośrednio dostępne w księgozbiornie. W repertuarze biblioteki znalazły się polskie encyklopedie ogólne *Nowa encyklopedia powszechna PWN*. T. 1-8 pod redakcją Bartłomieja Kaczorowskiego (Wyd. 2, poszerz. i zm., Warszawa 2004); *Encyklopedia popularna PWN* pod redakcją Andrzeja Krupy (Wyd. 33., Warszawa cop. 2006) oraz *A-Zetka. Encyklopedia PWN* pod redakcją Marii Sajko (Wyd. 4 popr., Warszawa

2006)²⁹, a także ogólne, specjalne i przekładowe słowniki językowe, np. *Ilustrowany słownik języka polskiego* pod redakcją Elżbiety Sobol (Warszawa 2004); *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN* pod redakcją Andrzeja Markowskiego (Warszawa 2005); *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji* w opracowaniu Edwarda Polańskiego (Wyd. 2., Warszawa 2006); *Słownik ojczyzny polszczyzny* Jana Miodka w opracowaniu Moniki Zaśko-Zielińskiej i Tomasza Piekota (Wrocław 2005); *Wielki słownik wyrazów obcych PWN* pod redakcją Mirosława Bańko (Warszawa 2005) i tego samego autora *Słownik wyrazów kłopotliwych* (Warszawa 2002), *Słownik dobrego stylu czyli Wyrazy, które się lubią* (Warszawa 2006) i *Słownik spolszczeń i zapożyczeń* (Warszawa 2007) oraz *Idiomy polsko-hiszpańskie = Expresiones fraseológicas polaco-espanol* Jesús Pulido Ruiza i Doroty Leniec-Lincow (Warszawa 2006).

CKP – w oparciu o zbiory polskojęzyczne – również dzieciom zapewnia dostęp do wiedzy i wielokulturowego bogactwa świata, kształcenie ustawiczne, rozwój umiejętności w zakresie czytania i pisanie oraz umożliwia im uczestniczenie w życiu społeczności lokalnej i wnoszenie własnego wkładu do jego rozwoju. Z myślą o młodych czytelnikach zebrano 568 tytułów napisanych intencjonalnie dla młodego czytelnika, ale także przejętych z lektur dorosłych i rzeczywiście funkcjonujących w dziecięco-młodzieżowym obiegu czytelnictwa. Forma i tematyka utworów literackich - bajek, baśni, wierszy lirycznych, wierszowanych opowieści oraz opowiadań i powieści – odpowiada potrzebom duchowym i możliwościom intelektualnym młodego odbiorcy. Na półki mądryckiej wypożyczalni dziecięcej trafiły wydane w pierwszej dekadzie XXI w. dzieła na dobrym poziomie literackim, o wartościowych treściach poznawczych i wychowawczych współczesnych pisarzy polskich, m.in.: Zofii Beszczyńskiej, Ewy Chotomskiej, Grzegorza Kasdepke, Katarzyny Kotowskiej, Joanny Kulmowej, Anny Lewkowskiej, Małgorzaty Musierowicz, Joanny Olech, Anny Onichimowskiej, Beaty Ostrowskiej, Joanny Papużyńskiej, Małgorzaty Strzałkowskiej, Kazimierza Szymeczki, Doroty Terakowskiej oraz Danuty Wawiłow.

W repertuarze biblioteki istotne miejsce zajmują utwory dwudziestowieczne; tytuły wciąż żywe, wznawiane i stale funkcjonujące w dziecięco-młodzieżowym obiegu, m.in. Adama Bahdaja, Jerzego Broszkiewicza, Jana Brzechwy, Aliny i Czesława Centkiewiczów, Wandy Chotomskiej; Marii Dąbrowskiej, Arkadego Fiedlera, Natalii Gałczyńskiej, Czesława Janczarskiego, Miry Jaworczakowej, Ireny Jurgielewiczowej,

²⁹ Ponadto katalog odnotowuje czternaście tomów specjalnej *Encyklopedii Audiowizualnej Britannica* (*Film i teatr, Filozofia i religia, Geografia 1, Geografia 2, Geologia, Historia 2, Literatura 1, Ludy i języki, Nauka i technika 1, Nauka i technika 3, Sztuka 1, Sztuka 2, Ziemia i wszechświat, Zoologia 1*), które udostępnia Biblioteka Regional de Madrid Joaquín Leguina.

Janusza Korczaka, Jadwigi Korczakowskiej, Marii Kownackiej, Lucyny Krzemienieckiej, Hanny Łochockiej, Kornela Makuszyńskiego, Artura Oppmana, Romana Pisarskiego, Krystyny Siesickiej, Ewy Szelburg-Zarębiny, Juliana Tuwima. Do rąk czytelnika dziecięcego skierowano zaledwie kilka utworów polskiej klasyki XIX w. Są to m.in. teksty Aleksandra Fredry, Marii Konopnickiej, Józefa Ignacego Kraszewskiego i Adama Mickiewicza.

Madrycka wypożyczalnia oferuje dość liczne przekłady literatury dziecięcej i młodzieżowej XX i XXI w.; dostępne są m.in. książki pióra Isabel Abedi, Amosa Oza, Marco Campanelli, Lauren Child, Eoina Colfera, Corneli Funke, René Goscinnego, Ericha Kästnera, Morag Mc Fee Kerr, Jeffa Kinney'a, Clive'a Staplesa Lewisa, Astrid Lindgren, Alana Alexandra Milne'a, Lucy Maud Montgomery, Joanne K. Rowling, Antoine de Saint-Exupéry'ego, Francesci Simon, Susan Townsend. Obecni są także dziewiętnastowieczni klasycy, mistrzowie gatunku: Hans Christian Andersen, Carlo Collodi, Jacob i Wilhelm Grimm, Carroll Lewis, Jules Verne.

W zbiorach biblioteki znalazły się ponadto adaptacje utworów literackich i filmów, przygotowane z myślą o dzieciach przyzwyczajonych już do schematów popkultury, kreowanych m.in. przez wytwórnię Walta Disneya. Są to wydawane przez Egmont Polska edycje „książek pochodnych” z cyklu przygód Kubusia Puchatka oraz anonimowe adaptacje i przeróbki, m.in. *101 Dalmatyńczyków*, *Rodzinki Robinsonów*, cyklu *Piraci z Karaibów* a także serii *Noddy*, opartej na pomysłach brytyjskiej autorki książek dla dzieci Enid Blyton i serialu animowanym pod tym samym tytułem. Wśród pozycji o charakterze rozrywkowym i zabawowym znalazł się także cykl przygód Smerfów Pierre'a Culliforda, belgijskiego twórcy znanego jako Peyo.

Na koniec krótkiej charakterystyki repertuaru literatury dziecięcej i młodzieżowej odnotować wypada udział książki edukacyjnej, popularyzującej różne dziedziny wiedzy, w tym słowniki i leksykony, np. *Bajkowy słownik ortograficzny dla dzieci* Małgorzaty Iwanowicz (Łódź 2007) czy opublikowane przez Larousse Polska *Mój pierwszy słownik języka polskiego dla dzieci w wieku 4-7 lat* (Wrocław 2003), *Moja księga zwierząt* (Warszawa 2003) *Dowiesz się, jak niezwykle jest ciało* (Wrocław 2006), *Dowiesz się, jak niezwykle są dinozaury* (Wrocław 2005), *Dowiesz się, jak niezwykle są narody świata* (Wrocław 2007) *Wszechświat. Ziemia, planety, gwiazdy, galaktyki* (Wrocław 2006).

W oparciu o informację katalogową możliwe było ustalenie porównalności poszczególnych książek z kolekcji polskiej. Stwierdzono, że spośród proponowanych 1877. tytułów ani razu nie wypożyczono 580. (30,90%) publikacji. W przypadku książek o przeznaczeniu ogólnym i dla dorosłych odsetek ten wynosi 24,36%, natomiast „martwy” księgozbiór dziecięcy i młodzieżowy to aż 45,95% kolekcji.

Analizą upodobań czytelnicznych użytkowników dorosłych nie objęto wydawnictw encyklopedycznych i słownikowych, po które można sięgać jedynie na miejscu. Wykorzystanie pozostałej części księgozbioru wskazuje na zdecydowanie większe zainteresowanie literaturą piękną i beletrystyką aniżeli książką naukową. Wśród tytułów najczęściej wypożyczanych – liczba wypożyczeń między 30 a 58 – nie znalazła się ani jedna pozycja niebeletrystyczna, natomiast grupę autorów najczęściej czytanych przez madrycką Polonię tworzy piętnastu twórców.

Z autorów polskich największą poczytnością (58 wypożyczeń) cieszy się Henryk Sienkiewicz z dwujęzycznym wydaniem nowel *Janko Muzykant* = *Janico el Músico* ; *Latarnik* = *El farero* ; *Sachem* (1999). Niekwestionowanymi „królowymi bestsellerów” są Joanna Chmielewska, Monika Szwaja i Małgorzata Kalicińska. Po książki *Porwanie* (Warszawa 2009) J. Chmielewskiej; *Gospoia prawie do wszystkiego* (Grójec 2009) i *Romans na receptę* (Warszawa 2004) M. Szwai oraz *Dom nad rozlewiskiem* (Poznań 2006) M. Kalicińskiej czytelnicy sięgali od 30. do 46. razy. Zbliżoną popularność odnotowali: *Rękopis znaleziony w Saragossie* (Poznań 2007) Jana Potockiego; *Spis cudzołożnic. Proza podróżna* (Kraków 2002) Jerzego Pilcha oraz *Żmija* (Warszawa 2009) Andrzeja Sapkowskiego wypożyczane od 30. do 34. razy.

Z obcej beletrystyki najwięcej odbiorców (od 41. do 54.) znajdowali: Carlos Ruiz Zafón i jego powieści *Marina* (Warszawa 2010), *Gra Anioła* (Warszawa 2008) oraz *Cień wiatru* (Warszawa 2006); sensacyjna proza Dana Browna – *Zaginiony symbol* (Warszawa ; Katowice cop. 2010) i *Cyfrowa twierdza* (Wyd. 15., Warszawa ; Katowice 2007); powieści kryminalne Stiega Larssona *Zamek z piasku, który runął* (Warszawa 2009) i *Dziewczyna, która igrała z ogniem* (Warszawa 2009). Poczytnością w granicach od 30. do 40. wypożyczeń cieszyły się: *Krew niewinnych* (Warszawa 2009) Julii Navarro; *Filary ziemi* (Warszawa 2010) Kena Folletta; *Mściciel* (Wyd. 5., Warszawa 2007) Fredericka Forsytha; *Bez pożegnania* (Wyd. 10, Warszawa 2007) Harlana Cobena oraz *Zmierzch* (Poznań cop. 2005) i *Księżyc w nowiu* (Poznań cop. 2006) Stephenie Meyer.

Przytoczone przykłady dowodzą, że czytelnicy preferują powieści i w czasie wolnym najchętniej sięgają po różne odmiany gatunkowe literatury popularnej. Z drugiej strony warto jednak podkreślić, że madrycka publiczność nie stroni od książki ambitnej. Wybory czytelnicze (15-29 wypożyczeń) informują o popularności współczesnych autorów znanych i uznawanych przez krytykę literacką, często uhonorowanych nagrodami literackimi, np. Kingi Dunin, M. Gretkowskiej, P. Huellego, R. Kapuścińskiego, Jerzego Kosińskiego, H. Krall, D. Masłowskiej, Herty Müller, O. Pamuka, Tomasza Piątka, O. Tokarczuk, M. Vargasa Llosy.

Statystyki wypożyczeń zbiorów dziecięco-młodzieżowych jako najpopularniejsze w księgozbiorze wskazują: *Wigilię* – skierowane do

dzieci w wieku 4-6 lat opowiadanie interaktywne Andrzeja Sochackiego (Poznań 2003) z dołączonymi zabawami i kołędami oraz *Wszystko z papieru* Denisa Cauquetouxa (Warszawa 2007) – poradnik dla chcących opanować sztukę papieroplastyki (po 9 wypożyczeń). Nieco mniejszą poczytnością (6-8 wypożyczeń) cieszą się wszystkie wydania książek J. K. Rowling o przygodach młodego czarodzieja Harry’ego Pottera oraz *Opowieści z Narnii* S. C. Lewisa. W tej grupie wypożyczeń mieszczą się także: *Baśnie* H. C. Andersena (Poznań 2005), *Kot w butach* w adaptacji Agnieszki Frączek (Warszawa 2005), *Księga pomysłów dla dzieci od 3 do 7 lat* Danièle Ansermet (Warszawa 2007), *Legends polskie dla najmłodszych* Edyty Wygodnik (Kraków 2004), *Miś Uszatek i przyjaciele* Czesława Janczarskiego (Kraków 2005), *Mój pierwszy słownik języka polskiego dla dzieci w wieku 4-7 lat* (Wrocław 2003), antologia *Najweselejsze wierszyki* Jana Brzechwy i innych autorów (Warszawa 2006), *O krasnoludkach i sierotce Marysi* M. Konopnickiej (Warszawa 2006), *Wesołe wierszyki* A. Frączek (Warszawa 2005) a także książeczki o „filmowej” proweniencji: *101 Dalmatyńczyków* (Warszawa 2007) oraz przygody Noddy’ego i Smerfów.

Wgląd w zawartość i wykorzystanie księgozbioru CKP nie stanowi dostatecznej podstawy do wyciągnięcia wniosków na temat polskiej książki i czytelnictwa w BP Vallecás. Dopiero szczegółowe badania kultury czytelniczej madryckiej Polonii mogą pokazać rzeczywisty społeczny zasięg polskiej książki, stan czytelnictwa oraz formy i znaczenie doświadczeń lekturowych.

Powszechność czytania jest niezwykle ważnym składnikiem potencjału intelektualnego, uczestnictwa w życiu społecznym i rozumienia zachodzących w nim procesów. Dlatego biblioteka dąży do zaspokajania już ukształtowanych potrzeb informacyjnych, poznawczych, edukacyjnych ale równocześnie nie zaniedbuje spraw promocji książek i autorów, kształtowania gustów czytelniczych oraz budzenia inicjacji czytelniczej młodych odbiorców.

Animacja czytelnictwa w przestrzeni CKP przybiera tradycyjne formy pracy z książką, np. spotkania autorskie czy pikniki literackie. Jedną z ciekawszych są (urządzane w przestrzeni CKP, ale też innych filii BP) imprezy popularyzujące twórców-migrantów i ich dorobek literacki. Jako szczególny przykład mogą służyć wpisane do kalendarza rocznic UNESCO na rok 2007 obchody stu pięćdziesięciolecia urodzin Josepha Conrada Korzeniowskiego³⁰. Życie i twórczość wybitnego pisarza zostały ukazane z perspektywy losu polskiego migranta, jako przypadek tzw. emigracji zdolności. Cykl imprez z jednej strony odwoływał się do

³⁰ Z tej okazji BP zakupiła przekłady na język hiszpański wszystkich dzieł J. Conrada, a także pojedyncze tytuły przełożone na język polski oraz wydane w języku angielskim. Oprócz tego do zbiorów biblioteki trafiły płyty DVD z filmowymi adaptacjami utworów.

bogatej biografii Conrada, z drugiej prezentował jego twórczość jako zjawisko odosobnione w literaturze światowej i eksponował walory prozy pisanej mistrzowską angielszczyzną. Organizatorzy podkreślali, iż twórczość Conrada warto przybliżyć kolejnym pokoleniom Polaków i Europejczyków, gdyż wiele jej wątków wybrzmiewa ze szczególną mocą dopiero teraz, kiedy zagadnienie emigracji oraz pielęgnowania tożsamości i związków z ojczyzną znów nabiera aktualności. Wydany z okazji obchodów Roku Conradowskiego folder oprócz biogramu pisarza zawierał szczegółową informację na temat wszystkich dostępnych w zbiorach BP wydań książek Conrada, ich adaptacji filmowych oraz stron WWW. Motyw współczesnego twórcy-emigranta i obecności literatury polskiej na świecie był także obecny podczas spotkania z poetą i eseistą Adamem Zagajewskim.

Wartościową formą animacji czytelnictwa dziecięcego w CKP są pikniki literackie. Ich bohaterowie to autorzy znani i lubiani przez młodych czytelników, twórcy o poruszających biografiach i nieprzemijającym dorobku. Na kanwie ich dzieł organizowane są imprezy literackie, pogadanki, wystawy książek i konkursy prac plastycznych. Wybór autora najczęściej związany jest z obchodami jubileuszowymi, np. Rokiem Janusza Korczaka (2012) czy Rokiem Juliana Tuwima (2013). Niezwykle ważne w wyrabianiu nawyków czytelniczych polskich dzieci oraz rozbudzaniu ich wrażliwości są formy pracy z książką, zawierające nie tylko elementy poznawcze, ale i twórcze, np. opowiadanie bajek, głośne czytanie wzbogacone o formy zabawowe – śpiew, recytację, taniec, inscenizacje utworów.

Wybory czytelnicze polskich użytkowników wspiera akcja „Czytelnicy polecają”, w ramach której każdy zainteresowany (dorosły i dziecko) może w formie recenzji zarekomendować swoją ulubioną książkę.

Jednym z celów działalności CKP jest upowszechnianie wiedzy o polskim dorobku kulturowym i społecznym, relatywizacja rozumienia własnej kultury oraz konieczność rozwiązywania problemów współżycia w jednej przestrzeni społecznej. Organizowane zajęcia³¹ zapoznają z wybranymi elementami tradycji i kultury, m.in. popularyzują polskie tradycje świąteczne, prezentują obrzędy i obyczaje ludowe wraz z ich rodowodem historycznym i współczesną interpretacją zawartą w nich symboliki. Tegoroczne spotkanie wielkanocne – z szeroko prezentowanym rytuałem malowania, kraszenia i pisania jaj oraz pisankowych zabaw – przyciągnęło także liczne grono Rosjan, Ukraińców czy Bułgarów (w których tradycji obrzęd ten również jest kultywowany), dając przy okazji świadectwo słowiańskiej wspólnoty kulturowej. Wiele imprez,

³¹ Zajęcia, najczęściej o charakterze warsztatowym, obejmują także działania związane z teatrem, dramą, muzyką i plastyką.

prelekcji, wystaw, pokazów filmów zachęca do poznania polskiego dziedzictwa kulturowego i kultury współczesnej, odwiedzenia atrakcyjnych historycznie i turystycznie miejsc w kraju, który w przeszłości był miejscem pracy i życia ludzi różnych wyznań i narodowości. W promocji naszego kraju pomocą służą także foldery wydawane staraniem polskiej ambasady w Madrycie, np. *La cultura polaca (Kultura polska)* czy *Actividad humanitaria polaca (Polska działalność humanitarna)*.

Na zakończenie warto podkreślić obecność biblioteki w lokalnych środkach masowego przekazu. Relacje medialne, m.in. z poczynań CKP – reportaże telewizyjne i radiowe dokumentujące imprezy biblioteczne oraz publikowane na łamach prasy lokalnej i mediów internetowych artykuły, notatki, informacje na temat odbytych bądź planowanych spotkań – popularyzują centrum jako instytucję kulturalno-oświatową, tworzą pozytywny klimat wokół realizowanych tu przedsięwzięć, podnoszą ich atrakcyjność i przyczyniają się do aktywizacji kulturalnej lokalnego środowiska wielokulturowego, popularyzują i chronią dziedzictwo migrantów oraz służą lepszej adaptacji do życia w nowym otoczeniu. Wyrażane poprzez publikatory zainteresowanie i troska sprawami kultury i tożsamości wspierają dążenia poznawcze, kształtują pozytywne postawy i kooperację, rozwijają wzajemnie wzbogacającą wymianę w różnych dziedzinach życia ludzi wielu narodowości zamieszkujących hiszpańską stolicę.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] *Biblioteki, tożsamość, kultura. Praca zbiorowa*. Pod red. I. H. Puga-cewicz i E. B. Zybert. Warszawa 2013. ISBN 978-83-61464-91-4.
- [2] Biernacka M.: *Hiszpania wielokulturowa. Problemy z odmiennością*. Warszawa 2012. ISBN 978-83-7383-557-3.
- [3] *Działalność bibliotek publicznych. Wytyczne IFLA/UNESCO*. Oprac. przez zespół pod przewodnictwem P. Gilla. Warszawa 2002. ISBN 87629-86-3.
- [4] García-Romeral Pérez C.: *Los servicios multiculturales e interculturales. La biblioteca pública* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://www.sedic.es/p_boletinclip52_confirmar_imprimir.htm.
- [5] García-Romeral Pérez C., García Núñez A. C., Ramón Jiménez I.: *Las bibliotecas públicas de la Comunidad de Madrid. Un espacio intercultural* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://travesia.mcu.es/portalnbpjsui/bitstream/10421/617/1/com_102.pdf.

-
- [6] González Leandri R.: *Wizerunek polskiej imigracji w Hiszpanii*. W: *Hiszpania – Polska. Spotkania*. Pod red. E. E. González Martínez i M. Nalewajko. Warszawa 2003, s. 169-177. ISBN 83-88973-45-2.
- [7] González Martínez E., Merino Hernando A.: *Polacy na tle innych grup imigranckich w Hiszpanii. Specyfika osiedlania*. W: *Hiszpania – Polska : spotkania*. Pod red. E. E. González Martínez i M. Nalewajko. Warszawa 2003, s. 77-93. ISBN 83-88973-45-2.
- [8] Grzybowski P. P.: *Edukacja międzykulturowa – przewodnik. Pojęcia – literatura – adresy*. Kraków 2008. ISBN 978-83-7308-928-0.
- [9] Has-Tokarz A.: *Biblioteczne spotkania kultur – edukacja międzykulturowa w bibliotece* [online]. [Data dostępu: 06.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://www.up.krakow.pl/biblio/konferencja/pdf/Has-Tokarz_A.-Biblioteczne_spotkania_%20kultur.pdf.
- [10] Has-Tokarz A.: *Biblioteki publiczne wobec założeń edukacji międzykulturowej*. W: *Kulturotwórcze i edukacyjne funkcje bibliotek publicznych. Teoria i praktyka*. Pod red. A. Has-Tokarz i R. Malesy. Lublin 2011, s. 35-46. ISBN 978-83-7784-040-5.
- [11] *Memoria-resumen del Proyecto “Inserción Laboral de inmigrantes en las Bibliotecas Publicas de la Comunidad de Madrid”, Noviembre 2011/junio 2012*. Elaborado en la Unidad de Bibliotecas Públicas de la Comunidad de Madrid. Madrid 2012.
- [12] *Mozaiki przestrzeni transnarodowych. Teorie – metody – zjawiska*. Pod red. Ł. Krzyżowskiego i S. Urbańskiej. Kraków 2012. ISBN 978-83-7688-036-5.
- [13] Nalewajko M.: *Nieznani a bliscy. Historyczne i społeczne uwarunkowania recepcji polskiej imigracji przełomu XX i XXI wieku w Hiszpanii*. Warszawa 2012. ISBN 978-83-63352-02-8.
- [14] Nalewajko M.: *Tworzenie się społeczności polskiej w Regionie Autonomicznym Madrytu – doświadczenie imigracji*. W: *Hiszpania – Polska. Spotkania*. Pod red. E. E. González Martínez i M. Nalewajko. Warszawa 2003, s. 125-155. ISBN 83-88973-45-2.
- [15] Nikitorowicz J.: *Edukacja regionalna i międzykulturowa*. Warszawa 2009. ISBN 978-83-60501-09-2.
- [16] Pająk-Ważna E.: *Autobiografia spotkań międzykulturowych (AIE) w praktyce edukacyjnej – rekomendacje Rady Europy a możliwości zastosowania narzędzi*. W: *Komunikacja społeczna w i dla multikulturowości*. Red. nauk. W. J. Maliszewski, M. Korczyński, K. Czerwiński. Toruń 2012, s. 94-115. ISBN 978-83-7780-318-9.
- [17] Rabczuk W.: *Nowe inicjatywy Unii Europejskiej i Rady Europy na rzecz dialogu międzykulturowego*. W: *Edukacja międzykulturowa na*

- pograniczach w pierwszych latach rozszerzenia Unii Europejskiej – teoria i praktyka*. Pod red. T. Lewowickiego i J. Urbana. Katowice 2007, s. 22-29. ISBN 978-83-87819-05-7.
- [18] Rabczuk W.: *Polityka edukacyjna Unii Europejskiej i jej krajów członkowskich: Francji i Hiszpanii wobec mniejszości narodowych i etnicznych*. W: *Edukacja międzykulturowa w wymiarze instytucjonalnym*. Pod red. J. Nikitorowicza i M. Sobeckiego. Białystok 1999, s. 60-69. ISBN 83-86696-52-4.
- [19] Ramírez Goicoechea E.: *Spółeczność imigrantów polskich w Hiszpanii. Cechy specyficzne grupy*. W: *Hiszpania – Polska: spotkania*. Pod red. E. E. González Martínez i M. Nalewajko. Warszawa 2003, s. 95-123. ISBN 83-88973-45-2.
- [20] Savidan P.: *Wielokulturowość*. Przeł. E. Kozłowska. Warszawa 2012. ISBN 978-83-7737-030-8.
- [21] Stanek M.: *Polaryzacja struktury zatrudnienia na obszarach metropolitalnych Madrytu i Barcelony* W: *Migracje i wielkie metropolie*. Pod red. J. E. Zamojskiego. Warszawa 2012, s. 80-101. ISBN 978-83-88909-97-9.
- [22] Zybert E. B.: *Działania biblioteczne na rzecz wielokulturowości*. „Bibliotekarz” 2003 nr 3, s. 8-12.
- [23] Żurek A.: *Mniejszość polska w Barcelonie – jej sposób na zachowanie odrębności etnicznej*. W: *Migracje i wielkie metropolie*. Pod red. J. E. Zamojskiego. Warszawa 2012, s. 102-115. ISBN 978-83-88909-97-9.

Maria Kycler

Library of the University of Silesia, Katowice

e-mail: mariakyclder@gmail.com

***BIBLIOTEKA ABIERTA* PROGRAMME AND THE CENTER OF POLISH CULTURE IN MADRID AS AN EXAMPLE OF THE PUBLIC LIBRARY ACTIVITIES FOR THE MULTICULTURAL COMMUNITY**

ABSTRACT:

The paper discusses the multiculturalism and education in the culturally diverse environment. The author describes the implementation of the multicultural education goals in the public libraries in Madrid within the

Biblioteca Abierta programme, as well as the collection and the activities of the Center of Polish Culture.

KEYWORDS:

Biblioteca Abierta programme. Center of Polish Culture (Madrid). Multicultural education. Multicultural public library. Multiculturalism.